

Sygn. akt *I ACa 665/19*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny i Własności Intelektualnej,

w składzie:

Przewodniczący: **Sędzia Małgorzata Gulczyńska**

Sędziowie: **Karol Ratajczak**

Ryszard Marchwicki

po rozpoznaniu w dniu 28 września 2020 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa **P. S.**

przeciwko **Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Aresztu Śledczego w P.**

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 5 marca 2019 r., sygn. akt XVIII C 115/18

I. oddala obie apelacje;

II. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez pozwanego.

Karol Ratajczak Małgorzata Gulczyńska Jacek Nowicki

I ACa 665/19

UZASADNIENIE

Powód P. S. wystąpił z pozwem o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Aresztu Śledczego w P. kwoty 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty oraz o nakazanie pozwanemu publicznych przeprosin powoda, zamieszczonych w jednej z lokalnych gazet miasta P.. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów procesu.

Powód dochodził ochrony dóbr osobistych, które jego zdaniem zostały naruszone z uwagi na to, że w okresie od (...) r. do (...)r., jako osoba niepaląca, był osadzony w jednej celi z osobą palącą, co narażało go na bierne palenie tytoniu.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa, kwestionując roszczenie co do zasady i co do wysokości, oraz o zasądzenie kosztów procesu.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Poznaniu zasądził na rzecz powoda tytułem zadośćuczynienia 750 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po uprawomocnieniu się wyroku od dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie oddalił powództwo. Nadto odstąpił od obciążenia powoda kosztami procesu.

W uzasadnieniu wyroku podano następujące ustalenia faktyczne i rozważania.

Powód, zadeklarowany jako osoba niepaląca, przebywał w Areszcie Śledczym w P. od (...)r. do (...)r., w tym w celi nr (...) od (...)r. do (...) r. Cella (...) jest ósmioosobowa, ma charakter transportowy i jest przeznaczona dla osób niepalących.

W dniu (...) r. w celi (...) wspólnie z powodem osadzony został Z. W. (1), który (...)r. złożył pisemną deklarację, że jest osobą palącą. W dniach (...)r. i (...) r. Z. W. również złożył pisemne deklaracje, że jest osobą palącą. Od (...) r. Z. W. miał odnotowany w systemie (...) status osoby niepalącej pomimo, że żadnych pisemnych deklaracji w tym zakresie nie składał.

Nadto w celi nr (...)z zamiarem rzucenia palenia, co ostatecznie nastąpiło przebywał S. B. (1), który w celi palił wspólnie ze Z. W.. W (...)roku wypalał 3-4 papierosy dziennie.

Powód zgłaszał fakt palenia w celi wychowawcy, ale usłyszał, że nie ma możliwości przeniesienia Z. W. z uwagi na brak miejsc i muszą się dogadać. W. przyjęli zasadę, że w trakcie wykonywania ćwiczeń przez któregokolwiek z nich, osoby palące nie będą używać wyrobów tytoniowych. Dodatkowo w związku z sytuacją powód złożył skargę do Dyrektora AŚ w P.. Skarga nie została zarejestrowana ani formalnie rozpatrzona, ale powód posiadał jej kopie.

Z. W. przebywał razem z powodem w celi numer (...) od (...) do (...) r. i wówczas palił ok. 10-15 papierosów dziennie. Po podjęciu decyzji o porzuceniu nałogu wnioskował do Dyrektora AŚ o zakup leku o nazwie D., który stosuje się w stanach uzależnienia od nikotyny. W dalszym czasie, do (...)r., dwukrotnie ((...) (...)) składał pisemne deklaracje, że jest osobą niepalącą. Po upływie ok. 1,5 miesiąca od osadzenia w celi nr (...) Z. W. otrzymał lek i po dwudniowej kuracji skutecznie rzucił palenie. Okres, w którym powód przebywał w celi wspólnie z używającym wyrobów tytoniowych Z. W. trwał około 1,5 miesiąca. W dniu (...)r. oraz (...) r., do Kantyny AŚ, wpłynęły zamówienia dla odbiorcy paczki Z. W., zawierające zamówienie wyrobu tytoniowego.

W AŚ w P. stosuje się kryterium rozmieszczania więźniów zgodnie z deklaracją palący/niepalący na podstawie ich deklaracji, które składane są w formie ustnej w momencie przyjęcia do AŚ i odnotowywane w (...) Zmiana statusu następuje w formie pisemnej, którą odnotowuje się w systemie. Osoba niepaląca może posiadać wyroby tytoniowe pomimo osadzenia w celi dla niepalących. Jeśli osoba skazana pali w celi dla niepalących, podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zdarzają się sytuacje, że deklaracja z oświadczenia osadzonego nie koresponduje z faktycznym jego statusem, albowiem osadzeni manipulują tą okolicznością w celu uzyskania korzyści dla siebie, np. dla uzyskania zatrudnienia albo zmiany celi.

W AŚ w dziale organizacyjno-prawnym ewidencjonowane są wszystkie skargi osadzonych, które wpływają do sekretariatu i przekazywane są do dalszego rozpoznania. Mogą one być załatwiane przez wychowawców lub Dyrektora AŚ wizytującego oddział – wówczas nie są ewidencjonowane. Osadzony, który chce złożyć pisemną skargę przekazuje ją oddziałowemu, na co nie otrzymuje jakiegokolwiek potwierdzenia. Skarga jest przekazywana do działu ewidencji, trafia do sekretariatu Dyrektora, gdzie jest rejestrowana. Jeżeli osadzony chce mieć potwierdzenie nadania skargi, winien ją przesłać drogą pocztową.

Powód skargę na sytuację w celi (...) z dnia (...) r. przekazał oddziałowemu przy śniadaniu, licząc na szybkie załatwienie swojej prośby, pozostawiając sobie kalkową kopię skargi. Powód skrupulatnie ewidencjonuje wszystkie skargi, które składa. Do chwili złożenia pozwu, nie otrzymał odpowiedzi na skargę.

W ocenie Sądu Okręgowego doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci zdrowia poprzez umieszczenie go w celi dla niepalących wraz z osobą palącą. Pozwany miał obowiązek zapewnić powodowi warunki izolacji uniemożliwiającej oddziaływanie na niego dymu tytoniowego, zgodnie z § 6 ust. 1 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podlegających Ministrowi Sprawiedliwości oraz w środkach przewozu osób. Zgodnie z ust. 2 tegoż rozporządzenia, dla osadzonych używających wyrobów tytoniowych wyznacza się odrębne cele mieszkalne. Pozwany wiedział o tym, że Z. W. jest osobą palącą ze skarg powoda, a także ze względu na dokonanie zakupu dla Z. W. leku D..

Sądu I instancji nie przekonała przyjęta linia obrony pozwanego, że w ewidencji AŚ w P. nie odnotowano skargi powoda na okoliczność używania tytoniu w celi (...). Z zeznań świadków – pracowników AŚ – wynikało jasno, że są luki w rejestrowaniu skarg. Nie można więc przyjąć, że powód w dniu (...)r. nie złożył skargi, ponieważ praktyką jest, że osadzeni nie otrzymują żadnego potwierdzenia złożonej skargi. Nie może więc wywoływać to negatywnych skutków procesowych.

Sąd Okręgowy uznał, że pozwany nie obalił wynikającego z art. 24 k.c. domniemania i przyjął, że doszło do bezprawnego naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do zdrowia poprzez umieszczenie go, jako osoby niepalącej w celi dla niepalących z osobą faktycznie palącą przez okres półtora miesiąca z uwagi na negatywne skutki – fizyczne i psychiczne - jakie niesie za sobą bierne palenie, tym bardziej mając na uwadze okres wspólnego przebywania w celi (...) i ilość wypalanych papierosów przez współosadzonych.

Na podstawie art. 448 k.c. Sąd I instancji uznał, że odpowiednią kwotą tytułem zrekompensowania krzywd powoda będzie 500 zł za miesiąc przebywania w celi z osoba palącą. Sąd miał na względzie to, że powód odbywa karę pozbawienia wolności, w związku z czym zasądzona na jego rzecz kwota w odczuciu społecznym nie może być wygórowana. Powód w warunkach izolacji więziennej znalazł się w konsekwencji własnego zachowania, uznanego za godzące w normy społeczne.

Ponieważ naruszenia dóbr osobistych powoda trwały przez 1,5 miesiąca, Sąd w pkt. 1 wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powoda 750 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia następnego po uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

Sąd oddalił wniosek powoda o zobowiązanie pozwanego do publicznych przeprosin w prasie. W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie, zobowiązanie pozwanego do złożenia oświadczenia o treści proponowanej przez powoda nie jest celowe do usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego powoda w postaci prawa do zdrowia. Sformułowane oświadczenie jest przede wszystkim zbyt ogólne w stosunku do stwierdzonych naruszeń oraz nie jest konieczne dla usunięcia skutków stwierdzonego naruszenia. Zasądzona kwota w wystarczający sposób rekompensuje krzywdę powoda.

O kosztach procesu Sąd orzekł w pkt. 4 wyroku na podstawie art. 102 k.p.c. Mając na względzie, że powód z uwagi na swój stan majątkowy został zwolniony częściowo od kosztów sądowych i charakter sprawy, w której wysokość ostatecznie uwzględnionego roszczenia zależy od oceny sądu, Sąd uznał, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek pozwalający na odstąpienie od obciążenia powoda kosztami procesu poniesionymi przez stronę pozwaną.

Wyrok zaskarżyły obie strony.

Powód zaskarżył go w pkt. 1 i wniósł o „uwzględnienie zapłaty za brak odpowiedzi na skargę, którą sąd uznał za złożoną do dyrekcji aresztu”, a także zakwestionował wysokość zasądzonego zadośćuczynienia, która w jego ocenie powinna być wyższa. Ma ona bowiem oddziaływać na Dyrekcję AŚ, żeby szanowała prawa osadzonych. W piśmie datowanym na 26 maja 2019 r. powód doprecyzował swoje żądanie i wniósł o zmianę wyroku i podwyższenie zasądzonej kwoty do żądanej w pozwie.

Apelację wywiodła także strona pozwana, która zaskarżyła wyrok w pkt. 1 i w pkt. 4., zarzucając:

a) naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej i pozbawionej przymiotu wszechstronności oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego oraz przyjęcie niepoprawnych logicznie i niezgodnych

z doświadczeniem życiowym wniosków wynikających z analizy przeprowadzonych w sprawie dowodów, a w konsekwencji poczynienie błędnych ustaleń faktycznych mających wskazywać, że:

- administracja Aresztu Śledczego w P. nie dokonuje ewidencjonowania wszystkich skarg składanych przez osadzonych;
- powód złożył skargę z dnia 10 lipca 2017 r, dotyczącą faktu palenia przez innego osadzonego tj. Z. W. wyrobów tytoniowych w celi nr(...) przeznaczonej dla osób niepalących;
- powód zgłaszał funkcjonariuszom Aresztu Śledczego w P. fakt używania przez Z. W. wyrobów tytoniowych w celi nr (...) przeznaczonej dla osób niepalących,

a tym samym przyjęcie, że pozwany miał wiedzę o paleniu tytoniu w celi (...) w czasie, gdy przebywał w niej powód.

b) naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na odstąpieniu od obciążania powoda kosztami procesu poniesionymi przez pozwanego

c) naruszenie art. 100 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie polegające na nienałożeniu na powoda obowiązku zwrotu całości kosztów postępowania należnych pozwanemu;

d) naruszenie art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż powód wykazał fakt naruszenia jego dóbr osobistych mający wynikać z umieszczenia go w celi dla niepalących, w której inny osadzony miał używać wyrobów tytoniowych;

e) naruszenie art. 448 k.c. poprzez jego niewłaściwie zastosowanie polegające na przyjęciu, iż zasądzona na rzecz powoda kwota tytułem zadośćuczynienia stanowi sumę odpowiednią, o której mowa w przywołanym przepisie.

W związku z powyższym pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez oddalenia powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wedle norm przepisanych, a nadto o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym wedle norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację powoda pozwany wniósł o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacje obu stron okazały się nieuzasadnione.

Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne ustalenia co do stanu faktycznego poczynione przez Sąd I instancji.

Co do apelacji pozwanego, jako apelacji dalej idącej:

Sąd Apelacyjny nie podzielił twierdzenia pozwanego, że nie doszło do udowodnienia naruszenia dobra osobistego powoda. Pozwany broni się wskazując, że nie miał wiedzy o paleniu współosadzonych w celi (...) bowiem jedynie wykazanie wiedzy pozwanego uzasadniałoby tezę powodowa o naruszeniu jego dóbr osobistych.

W ocenie Sądu Odwoławczego w toku postępowania wykazano, że powód przebywał w celi (...) z osobami, które paliły. Potwierdzają to zeznania zarówno powoda, jak i Z. W., A. P. i S. B., a także dokumenty w postaci zamówień wyrobów tytoniowych z kantyny dla Z. W. oraz fakt zakupu dla niego środka na rzucenie palenia przez administrację aresztu. Należy podkreślić, że pozwany nie kwestionował ani wiarygodności tych środków, dowodowych, ani tych ustaleń.

Jako fakt znany powszechnie należy przyjąć, że przebywanie osoby niepalącej w zamkniętym pomieszczeniu z osobami faktycznie palącymi może narazić ją na ryzyko utraty zdrowia, tym samym naruszyć jej dobro osobiste podlegające ochronie prawnej z mocy art. 24 k.c. Sąd II instancji podkreśla, że dla przypisania odpowiedzialności z art. 24 k.c.

wystarczające jest już zagrożenie dobra osobistego. Niekorzystna dla zdrowia powoda sytuacja trwała stosunkowo długo, bo aż 1,5 miesiąca.

Dla oceny czy doszło do naruszenia dobra osobistego powoda bez znaczenia pozostaje fakt, jakie deklaracje współwięźniów co do używania papierosów były odnotowywane w systemie (...) skoro powód był osadzony z osobami faktycznie palącymi.

Słusznie Sąd Okręgowy wskazał, z odwołaniem się do p 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 20 czerwca 2011 roku w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podlegających Ministrowi Sprawiedliwości oraz w środkach przewozu (Dz.U. 2011.135.795 w brzmieniu obowiązującym w czasie przebywania powoda w celi z osobami palącymi), że pozwany miał obowiązek rozdzielania osób palących od niepalących. Powinien przy tym dołożyć takiej staranności, żeby paleniu w celach dla niepalących przeciwdziałać, m.in. poprzez kontrole cel czy rozmowy z osadzonymi. Skoro powód pozostawał w celi, w której palono przez 1,5 miesiąca jako osoba niepaląca (zarówno faktycznie jak i zgodnie z deklaracją w systemie) to pozwany nie wywiązał się z nałożonego na niego obowiązku z § 6 ust. 1 i 2 w/w rozporządzenia, czym dopuścił się bezprawności swojego działania.

Pozwany twierdzi, że nie miał wiedzy o paleniu współosadzonych w celi (...), a w szczególności podnosi, że nie otrzymał w tym zakresie żadnej skargi powoda. Nie sposób się z tym zgodzić, ponieważ w postępowaniu wykazano, że powód był liderem w składaniu skarg na różne aspekty więziennego życia. Mało prawdopodobne jest więc, aby przez taki długi okres czasu nie złożył skargi na fakt przebywania w celi z osobą palącą. Twierdzenie to uprawdopodobnione zostało zachowaną kopią skargi. Nadto administracja zaopatrywała Z. W. odbywającego karę w celi z powodem w produkty do rzucenia nalogu. Sąd I instancji ustalił, że w celi palono 10-15 papierosów, czyli mniej więcej jednego papierosa na godzinę. Ukrycie tego faktu przy należyтым sprawowaniu nadzoru wydaje się wręcz niemożliwe.

Nadto wbrew twierdzeniom pozwanego Z. W. nie wskazał, że żaden z osadzonych nie skierował skargi do administracji aresztu w związku z paleniem w celi. Świadek ten zeznał, że „wie, że powód na pewno walczył z tym, że w celi nr (...) są osoby palące, tym bardziej że z nazwy cela była dla niepalących” (k. 16, akta I Cps 46/18).

Sądu Odwoławczego do innego wniosku nie doprowadziły także zeznania J. N. i B. W., tj. funkcjonariuszy AŚ w P., które – zdaniem pozwanego – miały wykazywać, że powód nie zgłaszał skarg na palenie w celi. Zważyć należy, że wydarzenia skutkujące naruszeniem dóbr osobistych powoda miały miejsce w połowie 2017 roku, a świadków tych przesłuchano dopiero w grudniu 2018 roku. B. W. – jako wychowawca na oddziale – otrzymuje dużą ilość skarg osadzonych (zarówno pisemnych, jak i ustnych). Zdaniem Sądu prawdopodobne jest, że nie pamięta tej jednej konkretnej skargi powoda. Nadto wiarygodność tych twierdzeń w ocenie Sądu może być wątpliwa, ponieważ przyznanie wprost w postępowaniu, że skarga taka wpłynęła i nie została zewidencjonowana mógłby rodzić dla świadka określone konsekwencje służbowe. Z kolei świadek J. N. nie miała styczność osobiście z powodem. Zeznała jedynie na okoliczność procedury w jaki sposób odbywa się rozpoznawanie i rejestrowanie skarg oraz potwierdziła, że powód składał dużą ilość pism do administracji aresztu. Podobnie niezasadny jest zarzut, że Sąd Okręgowy błędnie ustalił, że administracja AŚ w P. nie ewidencjonuje wszystkich skarg osadzonych. Sąd I instancji wskazał wręcz w ustalonym przez siebie stanie faktycznym, że ewidencjonowane są wszystkie skargi osadzonych (...). Skargi, które mogą być bezpośrednio załatwione, nie są ewidencjonowane (k. 357), co znajduje potwierdzenie w zeznaniach J. N..

Ponadto wątek składania lub nie przez powoda skargi na współwięźnia był w sprawie nadmiernie eksponowany. Obowiązek rozdzielania więźniów palących i niepalących spoczywał na pozwanym niezależnie od tego czy wpływały skargi od powoda, czy też nie. Takie fakty, jak deklaracja Z. W., zamówienie na papierosy, a później na D. oraz ilość wypalanych papierosów pozwalają przypuszczać, że pozwany o paleniu tytoniu w celi (...) wiedział, a nawet jeśli tak nie było, to przy należyтым nadzorze powinien był wiedzieć.

Bezzasadny okazał się także zarzut naruszenia art. 448 k.c. Sąd Okręgowy prawidłowo ocenił, że zadośćuczynienie w kwocie 750 zł jest adekwatne ze względu na krzywdę powoda. Zważyć należy, że 500 zł za miesiąc narażenia na bierne palenie nie jest wygórowaną kwotą zadośćuczynienia. Zadośćuczynienie mniejsze przybrałoby wymiar symbolicznego.

Wbrew twierdzeniom pozwanego dla przyznania zadośćuczynienia nie jest konieczne wykazywanie jakiegokolwiek uszczerbku na zdrowiu.

Z powyższych względów zarzuty naruszenia art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. oraz art. 448 k.c., a także art. 233 k.c., okazały się bezzasadne.

Sąd Apelacyjny podziela zapatrywanie Sądu Okręgowego, że zostały spełnione przesłanki do zastosowania art. 102 k.p.c. Wprawdzie powód wygrał proces jedynie w niewielkiej części, ale Sąd przyznał mu rację co do zasady. Obciążenie powoda kosztami procesu niweczyłoby efekt zadośćuczynienia, co naruszałoby zasady współżycia społecznego. Nadto Sąd Apelacyjny ma na uwadze, że powód odbywa karę pozbawienia wolności, co wpływa na jego zdolności finansowe. Każdorazowa konieczność ponoszenia kosztów sądowych nie może być barierą, która uniemożliwiałaby więźniom niepodejmowanie ochrony swoich dóbr osobistych przed sądem, w szczególności tak istotnych jak zdrowie. Podkreślić należy, że nieprzyznanie kosztów Skarbowi Państwa jako stronie ekonomicznie silniejszej, uzasadnia także fakt, że nie poniesie ona z tego tytułu odczuwalnego uszczerbku. Z tych powodów Sąd Odwoławczy zarzut naruszenia art. 100 k.p.c. i art. 102 k.p.c. uznał za bezzasadny.

Podobne motywy legły u podstaw rozstrzygnięcia Sądu Apelacyjnego o nieobciążaniu powoda kosztami postępowania apelacyjnego poniesionymi przez pozwanego. (**punkt II. wyroku**).

Co do apelacji powoda:

Sąd Apelacyjny uznał, że zarzuty powoda są bezzasadne. Sąd Okręgowy prawidłowo określił wysokość należnego zadośćuczynienia. Celem zadośćuczynienia jest przede wszystkim zrekompensowanie pieniężne niemajątkowej krzywdy, a przez to przewyciężenie negatywnych skutków naruszenia dóbr osobistych. Nie może być więc ono – jak chciałby powód – represją dla naruszciciela czy formą dotkliwej kary, a już tym bardziej narzędziem do osiągnięcia określonego celu, w tym przypadku do oddziaływania na Dyrektora Aresztu Śledczego w P., żeby szanował prawa osadzonych. Funkcja represyjna zadośćuczynienia nie jest dominującą. Sąd Apelacyjny podkreśla, że w toku procesu nie wykazano braku szacunku administracji AŚ w stosunku do osadzonych. Sąd I instancji poprawnie i słusznie wskazał, że zasądzenie wyższego zadośćuczynienia dla osoby pozbawionej wolności mogłoby w odczuciu społecznym być wygórowane. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zasądzona kwota 750 zł w całości czyni zadość poczuciu sprawiedliwości i rekompensuje powodowi doznaną krzywdę. Warto wskazać, że także samo wygranie co do zasady sprawy między więźniem a Aresztem Śledczym powinno być dla powoda źródłem satysfakcji, które umniejszy jego krzywdę.

Sąd II instancji, na podstawie art. 383 k.p.c., uznał jako niedopuszczalne w postępowaniu apelacyjnym rozszerzenie powództwa o żądanie „uwzględnienia zapłaty za brak odpowiedzi na skargę, którą sąd uznał za złożoną do dyrekcji aresztu”. W toku postępowania w pierwszej instancji powód nie podnosił kwestii tego roszczenia.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił zarówno apelację powoda jak i pozwanego (punkt I wyroku). O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c., a szczegółowe motywy jego zastosowania wskazano we wcześniejszych częściach uzasadnienia (punkt II wyroku).

Karol Ratajczak Małgorzata Gulczyńska Jacek Nowicki